

Aktywność społeczna w kształtowaniu budżetu obywatelskiego

Małgorzata Dąbrowska

STRESZCZENIE

W społeczeństwie obywatelskim, samorządność jako forma organizacji społecznej zajmuje jedną z centralnych pozycji. Warunkiem realizacji misji rozwojowej samorządu jest uczestnictwo obywateli i ich współodpowiedzialność za kształt lokalnego życia społecznego.

Ostatnio coraz popularniejszą formą partycypacji staje się budżet obywatelski, powodujący bezpośrednio zaangażowanie mieszkańców w proces podejmowania decyzji dotyczących wyboru zakresu zadań publicznych w ramach wyznaczonej puli środków i przejęcia części odpowiedzialności. Celem prezentowanej analizy jest ukazanie dynamiki zaangażowania obywateli w konsultacje, w sprawie kształtowania tej części budżetu miasta na zadania lokalne mieszczące się w kompetencjach samorządu lokalnego, jaką jest budżet obywatelski. Przyjęta hipoteza badawcza zakłada, że budżet obywatelski jest coraz bardziej popularną formą konsultacji, bowiem w swej formule daje mieszkańcom poczucie sprawstwa i podmiotowości w wyrażaniu swoich opinii i preferencji. Empiryczną podstawą analizy są sprawozdania z realizacji budżetu obywatelskiego miasta Radomia od początku jego powstania oraz literatura przedmiotu. Budżet obywatelski jest znakomitym narzędziem edukacji o samorządności, jest elementem konkretnej filozofii funkcjonowania samorządu jako wspólnoty władz i mieszkańców danej jednostki terytorialnej, współdziałających na rzecz jej rozwoju. Przykład miasta Radomia wskazuje, że budżet obywatelski wspomaga, uzupełnia, a niejednokrotnie zastępuje lub zwiększa skuteczność działania administracji publicznej. Przeprowadzone analizy mogą być wskazówką przy doskonaleniu realizacji budżetu Mazowsza.

Słowa kluczowe: budżet obywatelski, społeczeństwo obywatelskie, partycypacja, współzarządzanie

Wstęp

Zmiany zachodzące w obrębie współczesnego zarządzania publicznego są efektem zarówno ewolucji państwa, jak i ewolucji administracji publicznej [Hausner 2008, s. 32]. Towarzyszy temu zmieniająca się rola jednostki (obywatela) – to nie tylko wyborca, petent czy konsument, ale coraz bardziej współdecydent w nowym modelu zarządzania. Zmieniająca się rola obywatela, wzrost jego podmiotowości i aspiracji do uczestnictwa w życiu społeczności i procesach decyzyjnych doprowadziły do ukształtowania nowego podejścia do funkcjonowania administracji publicznej w społeczeństwie obywatelskim określonego mianem *Public Governance* (*Zarządzanie Publiczne*). Administracja publiczna jest – w myśl założeń tego paradygmatu – jednym z podmiotów konstytuujących kształt życia społeczeństwa, uczestniczącym w rozwiązywaniu problemów zbiorowych przy udziale zainteresowanych jednostek i grup [Gagacka 2016, s. 225–244]. Ważnym

aspektem zarządzania jest akcentowanie roli etyki i zwykłej uczciwości w wykonywaniu działalności publicznej. Ta nowa logika sprawowania władzy, opierająca się na dialogu i mobilizacji społeczności, najszerzej ujawnia się na poziomie lokalnym, będącym domeną działania samorządów.

W społeczeństwie obywatelskim samorządność jako forma organizacji społecznej zajmuje jedną z centralnych pozycji. Zaspokajanie potrzeb jednostkowych i społecznych, odpowiadających obiektywnym wymaganiom i aspiracjom członków zbiorowości, wymaga tworzenia warunków instytucjonalnych [Izdebski 2001]. Warunkiem realizacji misji rozwojowej samorządu jest uczestnictwo obywateli i ich współodpowiedzialność za kształt lokalnego życia społecznego.

Partycypacja obywatelska, jako forma uczestnictwa w życiu publicznym, ma trzy podstawowe znaczenia.

- Partycypacja społeczna – określana także jako *wspólnotowa* jest formą udziału jednostek w zbiorowych zachowaniach, podejmowanych w obrębie społeczności, w której te jednostki funkcjonują na co dzień. W tym znaczeniu szczególnie podkreśla się inicjowanie i utrzymywanie grupowych działań, tworzenie organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, wypełnianie w sposób bardziej lub mniej trwały ról wolontariusza.
- W drugim rozumieniu partycypacja publiczna jest obszarem zaangażowania jednostek w działania struktur i instytucji demokratycznego państwa. Dotyka więc władzy publicznej oraz zarządzanych przez nią lub jej podległym organizacjom sektora publicznego.
- W trzecim znaczeniu partycypacja indywidualna jest obszarem codziennych wyborów i działań podejmowanych przez jednostkę. One to wyznaczają zarówno jej wyobrażenia, jak i oczekiwania, co do natury społeczeństwa, w którym pragnie egzystować. Egzemplifikacją tego rodzaju partycypacji jest uczestnictwo w ruchach społecznych, wspieranie różnych form filantropii itd. Jej formą jest także zaangażowanie i wspieranie inicjatyw grupowych takich jak budżet obywatelski.

Chociaż zjawisko partycypacji społecznej ma wiele definicji, to w konsekwencji jednak określane jest jako uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji, które bezpośrednio ich dotyczą. Partycypacja społeczna jest podstawą społeczeństw demokratycznych i częścią zarządzania sferą publiczną [Smarż 2016, s. 213–214].

Jedną z form partycypacji społecznej są konsultacje społeczne. Konsultacje społeczne to – uregulowane przepisami prawa – włączenie obywateli w proces podejmowania decyzji przez organy władzy publicznej. Założeniem konsultacji społecznych jest dotarcie do jak największej liczby obywateli i zaangażowanie ich do współpracy z przedstawicielami administracji publicznej. Zapoznanie ze stanowiskiem, racjami, a także roszczeniami różnych stron dyskursu, doprowadzić może do wypracowania jak najbardziej racjonalnego i wyważonego rozwiązania, uwzględniającego zarówno potrzeby mieszkańców, jak i władz.

Wprowadzenie tego typu metod zarządzania przyczynia się do stworzenia optymalnych decyzji, które uzyskają społeczną akceptację. Aktywność obywatelska sprawia,

że władze lokalne występują w odmiennej roli. Jest nią wspieranie kompetencji społecznych obywateli, którzy definiują i artykułują swoje problemy i potrzeby, tworzą plany działania i pozyskują środki niezbędne do ich rozwiązania. Aktywność publiczna jest korzystna obustronnie. Zwiększa efektywność organów statutowo odpowiedzialnych za dostarczanie usług publicznych, z drugiej zaś strony aktywni obywatele lepiej zaspokajają swoje potrzeby.

Kluczowym obszarem partycypacji publicznej jest zaangażowanie obywateli. Przypisywanie znaczącej roli konsultacjom społecznym jest wynikiem nie tylko zmian w modelu zarządzania publicznego, lecz także rosnącej komplikacji kwestii społecznych, których rozwiązanie wymaga udziału obywateli. Warto podkreślić, że nie tylko oczekiwania obywateli, wzrost poziomu kompetencji kulturowych, rozwój nowych form komunikowania stwarzających możliwości szybkiego, interaktywnego porozumiewania się, lecz także formalnoprawne warunki stawiane władzom publicznym różnych poziomów w tym zakresie są przyczyną wzrostu zainteresowania tą formą aktywności publicznej. Niezależnie od powodów cel zaangażowania obywateli w działania konsultacyjne jest prosty – lepsza jakość decyzji władz, większe dla nich poparcie, pełniejsza legitymizacja władzy publicznej [Gagacka 2016, s. 225–244].

Od niedawna jedną z coraz bardziej popularnych form partycypacji staje się budżet obywatelski, powodujący bezpośrednie zaangażowanie mieszkańców w proces podejmowania decyzji dotyczących wyboru zakresu zadań publicznych w ramach wyznaczonej puli środków i przejęcia części odpowiedzialności.

Założenia metodologiczne prezentowanej analizy

Celem prezentowanej analizy jest ukazanie dynamiki zaangażowania obywateli w konsultacje dotyczące kształtowania wydatków części budżetu miasta na zadania lokalne, mieszczące się w kompetencjach samorządu lokalnego w ramach takiego instrumentu, jakim jest budżet obywatelski.

Celami szczegółowymi analizy są:

- przedstawienie idei budżetu obywatelskiego,
- analiza założeń i procedury przyjmowania projektów do budżetu obywatelskiego,
- określenie kierunku i dynamiki tej formy konsultacji społecznych,
- określenie formy przeprowadzania tych konsultacji odpowiadającej potrzebom i preferencjom mieszkańców,
- wskazanie potrzeb mieszkańców, które znajdują odzwierciedlenie w zgłaszanych wnioskach,
- analiza preferencji mieszkańców wyrażona w wyborze wniosków przyjętych do realizacji.

Autorka przyjęła założenie, które zamierza zweryfikować poprzez analizę dokumentów zastanych, że budżet obywatelski jest coraz bardziej popularna

formą konsultacji, bowiem w swej formule daje mieszkańcom poczucie sprawstwa i podmiotowości w wyrażaniu swoich opinii i preferencji.

Empiryczną podstawą analizy są sprawozdania z realizacji budżetu obywatelskiego miasta Radomia od początku przyjęcia tej inicjatywy, a także literatura przedmiotu. Brak sprawozdania z realizacji budżetu obywatelskiego z 2021 r. sprawia, że do analizy budżetu przyjęto dane z lat 2014–2020.

W opracowaniu wykorzystano metodę krytycznej analizy tekstów i dokumentów.

Budżet obywatelski na świecie i w Polsce

Według ujęcia Banku Światowego budżet partycypacyjny jest procesem ujawniania i artykulacji przez obywateli swoich żądań i projektów, które w konsekwencji wpływają na strukturę wydatków budżetowych poprzez dyskusje i negocjacje [World Bank 2015]. Za podstawowe elementy kształtowania budżetu partycypacyjnego uważa się:

- określony obszar mobilizujący mieszkańców,
- sukcesywnie odbywające się spotkania mieszkańców,
- cykl działań odpowiadający bezpośrednio cyklowi budżetowemu,
- sieć organizacji jednostek działających na rzecz zaangażowania mieszkańców [Wampler 2007, s. 21].

Realizacja rozwiązań partycypacyjnych przez lokalne samorzady nie spełnia modelowych założeń. Zdaniem W. Kłębowskiego kryteriami identyfikacji budżetu obywatelskiego są:

- partycypacyjne ustalenie zasad,
- decyzyjność spotkań,
- różne skale terytorialne,
- kompetencje – „twarde” i „miękkie” projekty,
- projekty i priorytety,
- nowe organy decyzyjne otwarte dla mieszkańców,
- wspólna weryfikacja, preselekcja, monitoring realizacji i ewaluacja,
- współodpowiedzialność i zauważalne efekty [Kłębowski 2014, s. 13–20].

Pierwszy budżet obywatelski utworzono w Ameryce Południowej, w brazylijskim mieście Porto Alegre w końcu XX w. (1989). W pierwszym roku funkcjonowania budżetu obywatelskiego w Porto Alegre w głosowanie zaangażowało się zaledwie 976 mieszkańców, a po kilkunastu latach liczba ta wzrosła ponad dwudziestokrotnie. Rokrocznie mieszkańcy miasta podejmują decyzję o wydatkowaniu części budżetu miejskiego. Wskazują priorytetowe potrzeby miasta, które należy dofinansować i poziom tego dofinansowania. Projekt rozszerzył się na inne miasta Ameryki Południowej. Dzięki uchwaleniu budżetu obywatelskiego w krajach tego kontynentu, większa kwota pieniędzy trafia do dzielnic najbardziej potrzebujących wsparcia. Kraje Ameryki – Peru, Republika Dominikany i Brazylia – dały dobry przykład innym krajom na wszystkich kontynentach: Azji (Sri Lanka), Afryce (Kamerun), Ameryce Północnej (Kanada, Stany

Zjednoczone). W Europie pierwszy budżet obywatelski utworzono we Francji, następnie we Włoszech, Niemczech, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Belgii, Danii, Francji, Holandii, Portugalii, Szwajcarii. W Polsce budżet partycypacyjny, nazwany następnie obywatelskim, powstał 15 lat później w stosunku do krajów Ameryki i Europy. W latach 2003–2005 w Płocku utworzono tzw. „fundusz grantowy”, w ramach którego lokalne organizacje pozarządowe ubiegały się o dofinansowanie do swoich projektów. Typowy budżet obywatelski w Polsce wprowadzono dopiero w 2011 r. w Sopocie. Na dzień dzisiejszy budżet obywatelski w Polsce jest wprowadzony w wielu powiatach i województwach. W obecnej chwili, od października 2019 r., trwają prace nad mazowieckim budżetem obywatelskim. Za główne powody rozwoju budżetu obywatelskiego uznaje się:

- rosnące ambicje i aktywność mieszkańców,
- wybory samorządowe,
- korzyści dla rozwoju jednostki,
- zainteresowanie mediów,
- porównanie z innymi jednostkami [Kraszewski, Mojkowski 2014, s. 4–5].

Budżet obywatelski przyczynił się do wzrostu zainteresowania konsultacjami społecznymi i stał się szansą na zaangażowanie obywateli w proces decydowania o wydatkach lokalnych.

Budżet obywatelski Miasta Radomia

Budżet obywatelski stanowi rodzaj konsultacji społecznych w sprawie wydatkowania części budżetu Gminy Miasta Radomia na wskazane przez mieszkańców miasta propozycje zadań o charakterze lokalnym, które mieszczą się w jej kompetencjach. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy mogą włączyć się bezpośrednio w decydowanie o tym, jak wydawane są publiczne pieniądze i jak będzie się rozwijać ich miejscowość, a przy okazji zapoznać się, jakie są metody funkcjonowania samorządu.

W Polsce nie istnieje jeden model budżetu obywatelskiego. Poszczególne miasta i gminy wprowadzają własne zasady, wytyczne i kryteria. Rozwiązania przyjmowane przez gminy miejskie są różnorodne i elastyczne, a ich zaletą jest dostosowywanie przyjętych rozwiązań do warunków lokalnych. Przeznaczają inną pulę środków finansowych na realizację budżetu obywatelskiego. Nie było powszechnie określonego procentu budżetu jednostek samorządu terytorialnego (JST) przeznaczanego na budżet obywatelski, o zadysponowaniu którego mieli decydować mieszkańcy. Praktyka była bardzo zróżnicowana: od kwot symbolicznych, poprzez 0,5% ogółu środków inwestycyjnych danej jednostki samorządu terytorialnego, po 3%, a nawet i więcej. Porównanie sytuacji miast w Polsce jest trudne ze względu na ich liczbę oraz zróżnicowanie liczby ludności, a tym samym zaangażowania obywatelskiego.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie obywateli w budżet obywatelski w miastach o porównywalnej do Radomia liczbie mieszkańców (tabela 1).

Liczba miast w Polsce wynosiła 964 (stan na 1.01.2022 r.). Najmniejsze miasto Opatowiec liczyło 338 osób, Izbica – 478, Wiślica – 506, najwięcej mieszkańców ma Warszawa – 1 792 718, Kraków – 779 996, Łódź – 667 923 osób. Radom znajduje się wśród dziewięciu miast w przedziale 200 000–499 000 mieszkańców.

Tabela 1. Zaangażowanie mieszkańców w budżet obywatelski w wybranych miastach o porównywalnej liczbie mieszkańców

Rok	Liczba projektów przyjętych do realizacji	Liczba głosujących uprawnionych do głosowania (tys.)	Środki przeznaczone na realizację projektów (mln zł)	Liczba projektów przyjętych do realizacji	Liczba głosujących uprawnionych do głosowania (tys.)	Środki przeznaczone na realizację projektów (mln zł)
Gdynia – 244 969 mieszkańców			Częstochowa – 217 530 mieszkańców			
2015	40	47,6	4,6	72	15,0	5,70
2016	32	44,2	5,2	120	36,6	6,70
2017	36	36,5	5,3	114	22,0	6,40
2018	30	30,3	5,9	112	30,6	8,70
2019	117	31,3	10,2	123	20,0	9,50
2020	130	28,9	10,6	127	17,0	9,50
Radom – 209 296 mieszkańców			Rzeszów – 197 863 mieszkańców			
2015	15	16,4	4,2	42	21,7	6,50
2016	20	b. d.	4,8	33	22,1	7,50
2017	25	11,2	4,8	34	36,8	7,65
2018	18	12,2	4,8	36	15,0	7,50
2019	22	12,5	4,8	36	19,7	7,65
2020	33	15,3	5,8	47	25,9	7,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST

W Radomiu proces podejmowania decyzji w ramach budżetu podzielony jest na dwa etapy. W pierwszym mieszkańcy miasta uczestniczą w konsultacjach społecznych. Konsultacje polegają na spotkaniach Prezydenta Miasta Radomia z mieszkańcami i uczniami szkół ponadgimnazjalnych, w celu wyjaśnienia zasad, istoty, znaczenia i korzyści dla mieszkańców miasta z realizacji budżetu obywatelskiego. Następnie zainteresowani zgłaszają swoje propozycje do budżetu miasta wypełniając specjalny formularz zgłoszeniowy i przesyłają go pod wskazany adres do Urzędu Miejskiego. W formularzu tym wnioskodawcy określają m.in. cele zgłaszanego projektu, jego krótki opis, uzasadnienie realizacji projektu, zakres działania czy szacunkowy kosztorys.

Wszystkie zgłoszone wnioski badane są przez merytoryczne jednostki Urzędu Miejskiego pod kątem możliwości prawnych realizacji inwestycji, gospodarności, możliwości zabezpieczenia środków na obsługę danego pomysłu w latach kolejnych. Zgłoszone projekty nie mogą przekraczać kosztowo środków przeznaczonych

w budżecie na ten cel. Lista wszystkich zgłoszonych projektów, zarówno tych spełniających warunki i tych niespełniających wraz z uzasadnieniem, podawana jest do wiadomości publicznej.

Drugi etap obejmuje głosowanie mieszkańców nad zgłoszonymi i zweryfikowanymi projektami na specjalnych kartach do głosowania w wyznaczonych w mieście miejscach lub internetowo. Głosować mogą mieszkańcy Radomia po okazaniu dowodu osobistego. Projekty, które uzyskają największą liczbę głosów zostają wprowadzone do budżetu na kolejny rok. Wybrane zostają kolejno projekty z największą liczbą głosów aż do wyczerpania przeznaczonych na ich realizację środków budżetowych.

Przeprowadzenie na terenie miasta konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta na dany rok poprzedzone jest zarządzeniem Prezydenta Miasta na podstawie art. 30 ust. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie Gminnym/t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 594 / oraz § 8 ust. 2 Załącznika nr 1 do uchwały nr 472/2013 Rady Miasta Radomia z dnia 21 stycznia 2013 r. Zarządzenie zawiera wytyczne i wprowadza zasady konsultacji społecznych oraz poszczególne załączniki:

- Numer i granice obszarów,
- Szczegółowe zasady konsultacji w sprawie budżetu obywatelskiego na dany rok,
- Wzór formularza zgłaszanych projektów do zrealizowania w ramach budżetu obywatelskiego,
- Wzór karty głosowania,
- Wzór karty osoby głosującej,
- Oświadczenie o wyrażeniu zgody przetwarzania danych osobowych,
- Oświadczenie opiekuna prawnego,
- Harmonogram konsultacji budżetu obywatelskiego na dany rok,
- Regulamin organizacji mobilnych punktów głosowania przez Kancelarię Prezydenta Referat Komunikacji Społecznej i Promocji Miasta,
- Formularz zgłoszenia na organizację mobilnego punktu głosowania,
- Wykaz wydziałów, jednostek i spółek miejskich zaangażowanych w prace nad budżetem obywatelskim.

Miasto zostało podzielone na sześć obszarów, ponumerowanych od 0–5, i jeden ogólnomiejski. Do każdego z obszarów zostały przyporządkowane dzielnice i ulice miasta. Zespół Opiniujący dokonał ostatecznego podziału zgłoszonych projektów pod kątem zakwalifikowania ich do kategorii projektów lokalnych (okręgowych), bądź kategorii projektów o charakterze ogólnomiejskim i opracował ich ostateczne listy, podlegające głosowaniu (załącznik 1).

Analiza budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020

Budżet obywatelski 2014

W 2013 r. odbyły się w Radomiu pierwsze konsultacje społeczne tzw. budżetu obywatelskiego na rok 2014. Zostały wprowadzone Zarządzeniem Prezydenta Miasta Radomia¹, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia na 2014 rok. Konsultacje obejmowały teren całego miasta i uczestniczyli w nich mieszkańcy Radomia, którzy ukończyli 16 rok życia.

Konsultacje polegały na spotkaniach prezydenta Radomia z mieszkańcami i uczniami szkół ponadgimnazjalnych, w celu wyjaśnienia zasad, istoty, znaczenia i korzyści dla mieszkańców miasta z realizacji budżetu obywatelskiego. Następnie mieszkańcy złożyli wnioski ze swoimi propozycjami projektów, które zostały poddane weryfikacji formalnej i merytoryczno-finansowej. Był to pierwszy etap procesu podejmowania decyzji w ramach tego budżetu. Drugi etap to głosowanie mieszkańców na wybrane projekty i wybór tych, które otrzymały najwięcej głosów. Do budżetu obywatelskiego miasta Radomia złożono 279 projektów, z czego pozytywnie zaopiniowano i dopuszczono do głosowania 44 % (123 projekty)².

W głosowaniu wzięło udział 8350 Radomian. Najwięcej osób głosowało tradycyjnie na kartach i tylko niewielka część (ok. 5%) przez Internet. Spośród 123 poddanych pod głosowanie projektów ogółem, do realizacji w 2014 r. zostało wyłonionych 11 projektów. Najwięcej oddanych głosów (11 428) z największą liczbą punktów (48 592) przypadło projektom z obszaru ogólnomiejskiego. Na projekty budżetu obywatelskiego w 2014 r. przeznaczono 3 mln zł, na każdy obszar po 500 tys. zł.

Zdecydowanym liderem, o największej liczbie oddanych głosów został projekt mający na celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności – „By nie rosła góra śmieci” oraz projekty dotyczące usprawnienia ruchu rowerowego w Radomiu i profilaktyki zdrowotnej wśród dziewcząt (załącznik 2).

Budżet obywatelski 2015³

W 2015 r. kwota środków przeznaczonych na budżet obywatelski wzrosła i wynosiła 4,2 mln zł, na każdy obszar przypadało po 700 tys. zł. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost środków o 1,2 mln zł i 200 tys. zł na poszczególne obszary.

Oprócz tradycyjnego składania wniosków na formularzach, wprowadzono po raz pierwszy specjalny system – Internetowy System Głosowania w Budżecie Obywatelskim

¹ Zarządzenie nr 3541/2013 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 7 marca 2013 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2014 rok.

² Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2014.

³ Zarządzenie nr 4677/2014 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 21 stycznia 2014 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2015 rok.

– za pomocą którego mieszkańcy mogli wypełnić formularze z wnioskami do budżetu obywatelskiego i przesyłać je drogą elektroniczną. Poza możliwością składania formularzy system pozwala, po uprzedniej rejestracji, również oddanie głosu na wybrane projekty.

Do budżetu obywatelskiego złożono 143 wnioski (zdecydowanie mniej niż w 2014 r.), z czego 89 zaopiniowano pozytywnie i dopuszczono do głosowania. W głosowaniu wzięło udział 16 389 mieszkańców Radomia. Głosujących tradycyjnie na kartach było 13 777, natomiast w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się liczba głosujących przez Internet (15% wszystkich głosujących).

Z 89 wniosków zaopiniowanych pozytywnie, w ramach głosowania wskazano do realizacji 15 wniosków⁴.

Największą liczbę oddanych głosów w budżecie obywatelskim na 2015 r. otrzymał projekt utworzenia obserwatorium astronomicznego i małego planetarium (projekt ogólnomiejski). Pozostałe zwycięskie projekty to głównie boiska, place zabaw, tereny rekreacyjne, ścieżki rowerowe (załącznik 3).

Budżet obywatelski 2016

W 2016 r. zwiększono kwotę na budżet obywatelski miasta Radomia⁵ z 4,2 mln zł do 4,8 ml zł, dzięki czemu na poszczególne obszary przypadła kwota 800 tys. zł. Mieszkańcy złożyli 190 wniosków. Do głosowania dopuszczono 91 pozytywnie zaopiniowanych wniosków. W wyniku głosowania mieszkańców na zwycięskiej liście znalazło się 20 projektów. W sumie w głosowaniu na budżet obywatelski na 2016 r. wzięło udział 12 624 osób (6963 – głosowało na karcie, 5661 – głosowało przez Internet).

Najwięcej osób poparło budowę boiska dla szkoły podstawowej nr 13 w Radomiu⁶. Największą liczbę punktów w obszarze ogólnomiejskim zdobył pomysł radomskiej Caritas „Dobry dom – miejsce troski o psychikę człowieka”. Beneficjent stworzył miejsce, gdzie osoby, które potrzebują wsparcia psychicznego mogą otrzymać od specjalistów niezbędną pomoc w bardzo szybkim czasie. Drugim zwycięskim projektem w obszarze ogólnomiejskim był projekt skierowany na bezpieczeństwo ludzi i zwierząt – „Oparyski parków w mieście przeciw komarom i kleszczom” (załącznik 4).

⁴ Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2015.

⁵ Zarządzenie nr 77/2015 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 7 stycznia 2015 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2016 rok.

⁶ Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2016.

Budżet obywatelski 2017

Zgodnie z Zarządzeniem⁷, w budżecie Miasta na 2017 r. została przeznaczona na realizację projektów zgłoszonych przez mieszkańców kwota w wysokości 4,8 mln zł. Do budżetu obywatelskiego 2017 r. złożono ogółem 252 projekty, 117 zostało zaopiniowanych pozytywnie i przekazanych do głosowania, z czego do realizacji przekazano 25 projektów. W głosowaniu wzięło udział 11 136 osób, ważnych głosów było 8813⁸. Z roku na rok zwiększa się liczba głosujących przez Internetowy System Głosowania, 24,6% głosowało przez System. Przez Internet zagłosowało 4512 osób, a 6624 wypełniło tradycyjnie karty do głosowania.

W ramach budżetu zrealizowano aż siedem projektów z obszaru ogólnomiejskiego, m.in. „Pierwsza pomoc dla każdego” – projekt mający na celu organizację szkoleń dla mieszkańców z udzielania pierwszej pomocy, czy „Czy mobilne muzeum rowerów zabytkowych”.

W obszarze zrealizowano cztery projekty. Na szczególną uwagę zasługuje projekt: „Wyeksponowanie najcenniejszego zabytku Miasta Radomia przez jego iluminację”, a dotyczy podświetlenia zabytkowego kościoła Ojców Bernardynów (załącznik 5).

Budżet obywatelski 2018

W budżecie miasta na 2018 r. zgodnie z Zarządzeniem⁹, na realizację projektów zgłoszonych przez mieszkańców przeznaczono taką samą kwotę jak w roku poprzednim – 4,8 mln zł. Mieszkańcy Radomia złożyli 357 projektów, z czego po weryfikacji do głosowania zostało skierowanych 185 projektów. Najwięcej projektów dotyczyło obszaru ogólnomiejskiego. Spośród 185 poddanych pod głosowanie projektów, do realizacji w 2018 r. zakwalifikowało się 18 projektów. W głosowaniu wzięło udział 12 206 osób, głosów ważnych było 10 625¹⁰. Liczba głosujących przez Internet wzrosła i stanowiła 30% wszystkich ważnych głosów oddanych.

Dużym poparciem cieszyły się projekty skierowane na inwestycje rekreacyjno-sportowe. Największą liczbę głosów otrzymało boisko dla uczniów i społeczności lokalnej zlokalizowane przy szkole PSP nr 25, siłownia na wolnym powietrzu, plac zabaw i boisko na terenie Ogródka Jordanowskiego oraz budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół Elektronicznych. Dużym zainteresowaniem, co odzwierciedlało

⁷ Zarządzenie nr 1026/2016 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 5 stycznia 2016 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2017 rok.

⁸ Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2017.

⁹ Zarządzenie nr 840/2016 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 13 grudnia 2016 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2018 rok.

¹⁰ Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2018.

się w liczbie zdobytych punktów, cieszył się projekt budowy lodowiska całorocznego, pierwszej takiej inwestycji w Radomiu (załącznik 6).

Budżet obywatelski 2019¹¹

Zgodnie z Zarządzeniem, w budżecie miasta na 2019 r. zaplanowana została kwota 4,8 mln zł, przeznaczona na realizację projektów zgłoszonych przez mieszkańców. Zwiększona natomiast została liczba obszarów do siedmiu. Oprócz funkcjonujących już sześciu obszarów, utworzono nowy obszar instytucjonalny. To nowość stworzona z myślą m.in. o projektach szkolnych. W związku z powyższym został zmieniony podział środków finansowych na poszczególne obszary. I tak obszar ogólnomiejski otrzymał 1,2 mln zł, pięć obszarów lokalnych otrzymało po 600 tys. zł, nowo powstały obszar instytucjonalny również 600 tys. zł.

Do budżetu obywatelskiego na 2019 r. wpłynęły 404 projekty, ostatecznie pod głosowanie zakwalifikowano 204 projekty, a bezpośrednio do realizacji przeszły 22 projekty.

Do głosowania przystąpiły 12 473 osoby. Oddanych ważnych było 10 190 głosów¹², z czego 23 % oddane przez Internet, pozostałe 77% tradycyjnie na kartach.

Najwięcej osób oddało głos na projekt modernizacji sali gimnastycznej w Zespole Szkół Zawodowych im. majora H. Dobrzańskiego. Wśród projektów zakwalifikowanych do realizacji w 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, znalazły się także propozycje organizacji wydarzeń kulturalnych, warsztatów artystycznych i zajęć rekreacyjno-sportowych. Uznanie głosujących znalazły propozycje budowy placów zabaw, boisk i placów do ćwiczeń, ale też projekty dotyczące m.in. budowy parkingu nad zalewem na Borkach, likwidacji barier architektonicznych, upamiętnienia sław Radomiaka czy iluminacji mostu zakochanych w Starym Ogrodzie (załącznik 7).

Budżet obywatelski 2020

Zarządzenie Prezydenta Miasta Radomia dotyczące przeprowadzenia na terenie miasta konsultacji społecznych do tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2020¹³ wprowadziło kilka zmian. Dotyczyły one zwiększenia środków finansowych do kwoty 5,8 mln zł (wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 1 mln zł) oraz zmian w procedurze podziału środków na składane projekty wg czterech kategorii. Głównym kryterium podziału była wartość składanych wniosków oraz stopień instytucjonalizacji proponowanych rozwiązań.

¹¹ Uchwała nr XII/128/2019 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia.

¹² Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2019.

¹³ Zarządzenie nr 229/2019 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 8 lutego 2019 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2020 rok.

Ze względu na wartość:

- do 50 tys. zł
- od 50 tys. do 400 tys. zł
- powyżej 400 tys. zł

i ze względu na instytucjonalny charakter projektów, tj. takich, które dotyczą instytucji miejskich.

Środki w wysokości 5,8 mln zł zostały podzielone w następujący sposób. Na projekty o wartości do 50 tys. zł przeznaczono 800 tys. zł z funduszu globalnego, na projekty od 50 tys. do 400 tys. zł – 2 mln zł, projekty powyżej 400 tys. zł – 2 mln zł, a projekty instytucjonalne 1 mln zł.

W pierwszej kategorii znalazły się projekty, których realizacja kosztowała do 50 tys. zł. Wśród zwycięskich propozycji znalazła się m.in. budowa domków dla bezdomnych kotów.

W kategorii projektów o wartości 50–400 tys. zł radomianie zdecydowali o realizacji następujących propozycji. Pierwszy to „Zakup dwóch samoobsługowych automatów do odbierania butelek PET, aluminiowych puszek i butelek szklanych”. Za ich oddanie mieszkańiec Radomia otrzymywałby np. punkty, które trafiałyby na Radomską Kartę Miejską, Radomską Kartę Seniora, zamieniane byłyby na bilet autobusowy, uprawniałyby do korzystania z obiektów MOSiR Radom lub można by było je wykorzystać podczas parkowania w płatnej strefie w centrum miasta lub przy wypożyczeniu Radomskiego Roweru Miejskiego. Kolejnym projektem było zamontowanie w parkach miejskich wodopojów dla zwierząt, a w radomskim schronisku zapewniono sterylizację i późniejszą opiekę po zabiegu przebywającym tam zwierzętom. Zaakceptowano też budowę ośrodka leczenia i ochrony dzikich zwierząt. W kategorii powyżej 400 tys. zł Radomianie zdecydowali o zakupie ambulansu wraz z wyposażeniem dla noworodków oraz projektu na zakup dodatkowych łóżek dla pacjentów oddziałów szpitala miejskiego przy ul. Tochtermana.

W osobnej kategorii rozpatrzono projekty instytucjonalne. Zwyciężyły: budowa boiska wielofunkcyjnego przy Publicznej Szkole Podstawowej numer 17 oraz bezpieczny i przyjazny Ogródek Jordanowski (załącznik 8).

Budżet obywatelski 2021 (plan na kolejny rok)¹⁴

Budżet obywatelski 2021 to już VIII edycja konsultacji społecznych budżetu obywatelskiego w Radomiu. Zgodnie z projektem uchwały, w 2021 r. na realizację zwycięskich projektów została przeznaczona kwota 6,2 mln złotych, czyli o 400 tys. zł więcej niż w 2020 r. Miasto zaproponowało, by podzielić składane projekty, jak w roku poprzednim,

¹⁴ Uchwała nr XXXIV/300/2020 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 27 stycznia 2020 r. w sprawie wyznaczenia, jakie powinien spełniać projekt Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2021.

wg czterech kategorii. Środki na poszczególne kategorie zostały zwiększone o 100 tys. na każdy z nich.

Na projekty do 50 tys. zł włącznie przeznaczona zostanie całkowita kwota w wysokości 900 tys. zł. Na kategorię projektów powyżej 50 tys. zł a do 400 tys. zł przewidziano 2,1 mln zł. Taką samą kwotę 2,1 mln zł przeznaczono na projekty powyżej 400 tys. zł. Całkowita kwota przeznaczona na projekty instytucjonalne (dotyczące instytucji miejskich) to 1,1 mln zł. Wśród zwycięskich projektów o szacunkowej wartości do 50 tys. zł najwięcej głosów otrzymał projekt dotyczący wsparcia Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Radomiu. W ramach projektu planowane jest ocieplenie wszystkich bokсів oraz zabezpieczenie przed zimnem i wilgocią podopiecznych schroniska dla bezdomnych zwierząt. Kolejnym projektem są „Domki dla pożytecznych zwierząt”, którego celem jest zakup i ustawienie w różnych miejscach Radomia domków i budek legowych dla zwierząt: nietoperzy, ptaków, jeży, trzmieli, pszczoł, motyli, które mają pozytywny wpływ na środowisko. W kategorii projektów o wartości powyżej 50 tys. a do 400 tys. zł, które zwyciężyły w głosowaniu, dominują projekty budowy ścieżek rowerowych na ulicach Limanowskiego i Prażmowskiego. Jedynym projektem powyżej 400 tys. zł jest projekt również dotyczący budowy drogi rowerowej (koszt 500 tys. zł). Na projekty instytucjonalne składają się projekty remontów sal gimnastycznych, budowy boisk wielofunkcyjnych, czy placu zabaw przy szkole podstawowej. Pozostałe – edukacyjne – skierowane są do dzieci i młodzieży w postaci warsztatów, prelekcji, seansów filmowych czy zajęć muzycznych (załącznik 9).

W sytuacji pandemii wykonanie projektów przebiega z ograniczeniami. W chwili opracowania tej analizy nie było przyjęte sprawozdanie z realizacji zawartych w budżecie.

Aktywność społeczna w budżecie obywatelskim

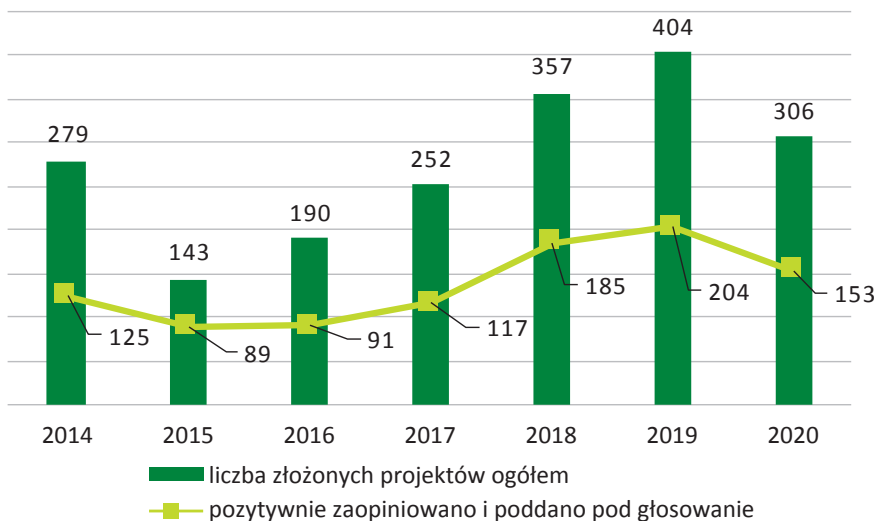
Udział w głosowaniu na projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego to możliwość bezpośredniego decydowania o tym, na co zostaną wydane środki z budżetu miasta. To także realna szansa realizacji własnych pomysłów oraz zmiany wizerunku swojego otoczenia, to wkład w rozwój miasta.

Na przestrzeni lat 2014–2020 w ramach budżetu obywatelskiego miasta Radomia pozytywnie zaopiniowano i poddano pod głosowanie łącznie 964 projekty, z czego do realizacji skierowano 14,9% (144 projekty).

W tym okresie najwięcej projektów mieszkańcy Radomia złożyli w 2019 r. i jednocześnie najwięcej z nich zaopiniowano pozytywnie i poddano pod głosowanie (ryc. 1).

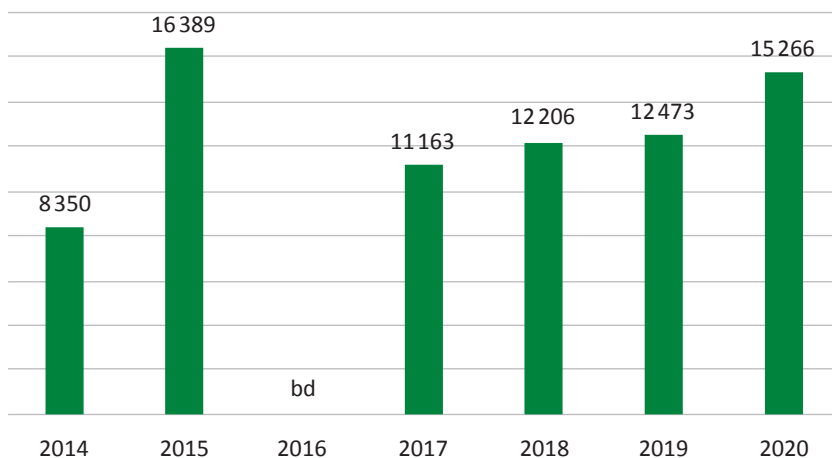
Liczba głosujących uprawnionych do głosowania w latach 2014–2020 nie przekroczyła 10%. Nie jest to imponujący wynik. Najwięcej mieszkańców Radomia wzięło udział w głosowaniu w 2015 i ostatnio w roku 2020 (ryc. 2).

Przeważająca część mieszkańców głosowała tradycyjnie na kartach do głosowania, tylko 35% (na przestrzeni lat 2014–2020) głosowało przez Internet (ryc. 3, 4).

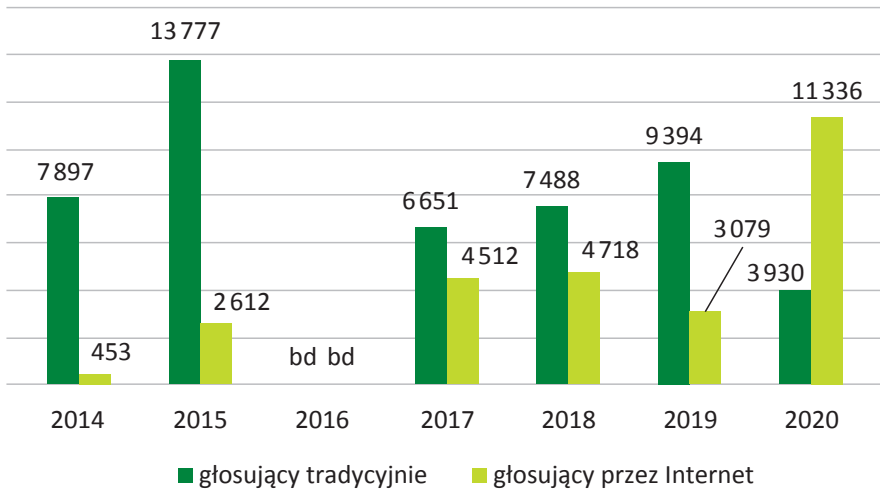
Ryc. 1. Projekty złożone w latach 2014–2020 – ogółem i pozytywnie zaopiniowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2020

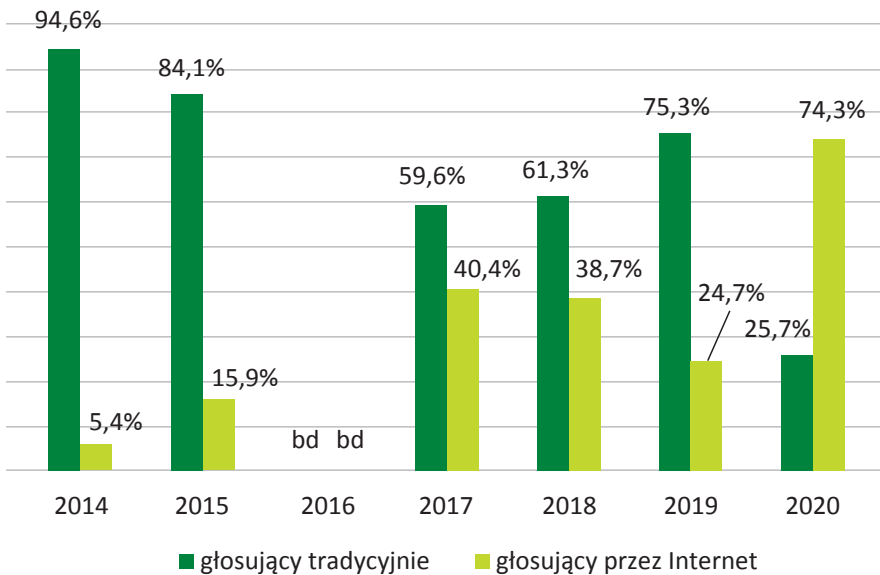
Ryc. 2. Liczba mieszkańców głosujących na budżet obywatelski w latach 2014–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2019 (2016r. – brak danych)

Ryc. 3. Liczba mieszkańców głoszących tradycyjnie i przez Internet

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2020 (2016 r.– brak danych)

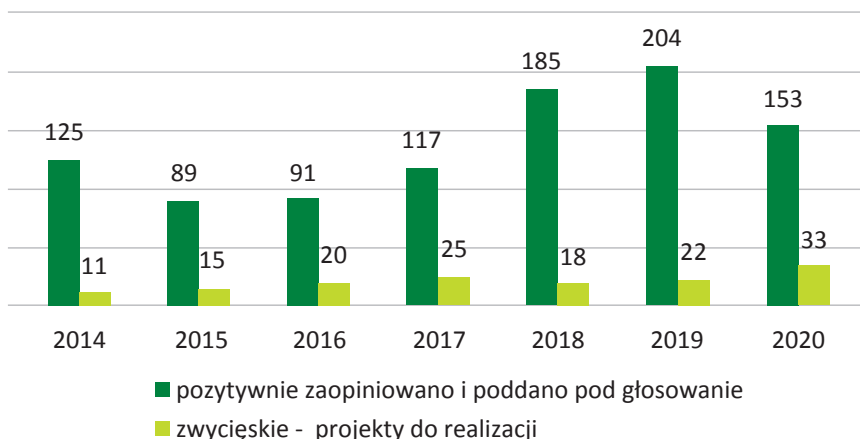
Ryc. 4. Liczba mieszkańców głoszących tradycyjnie i przez Internet (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2020 (2016 r.– brak danych)

Na podstawie przeprowadzonej analizy głosujących mieszkańców Radomia możemy zauważyć znaczny wzrost w 2020 r. głosujących internetowo. Jeszcze w 2019 r. ok. $\frac{3}{4}$ obywateli głosowało tradycyjnie na kartach do głosowania. Powodem tej zmiany niewątpliwie jest pandemia wywołana koronawirusem i związane z nią ograniczenia aktywności społecznej oraz zmiana w sposobie funkcjonowania urzędu miejskiego.

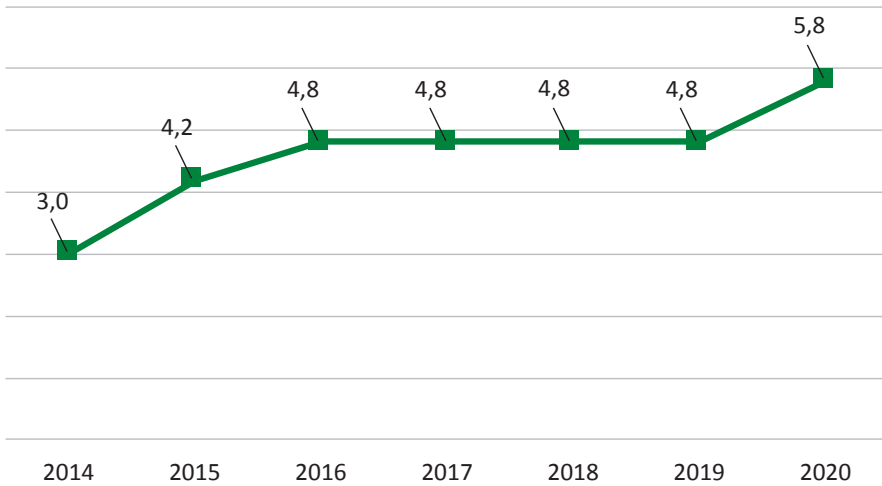
Najwięcej projektów zwycięskich zgłoszonych do realizacji przypadło na rok 2020. Jest to m.in. wynik zwiększonych środków, niemal dwukrotnie w stosunku do 2014 r., zaplanowanych w budżecie miasta i przeznaczonych na wykonanie projektów zgłoszonych przez mieszkańców (ryc. 5).

W 2014 r. na projekty w ramach budżetu obywatelskiego miasto przeznaczyło 3 mln zł. W następnych latach zwiększono pulę środków. I tak w 2015 r. sięgnęły kwoty 4,2 mln zł, a w latach kolejnych od 2016 do 2019 zwiększono środki do 4,8 mln zł. Każdy kolejny rok przynosi dodatkowy wkład miasta na projekty w ramach budżetu obywatelskiego. W 2020 r. wyniósł 5,8 mln zł, a zaplanowany budżet na rok 2021 to już 6,2 mln zł (ryc. 6).

Ryc. 5. Liczba projektów zaopiniowanych pozytywnie i projektów zwycięskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2020

Ryc. 6. Środki przeznaczone na budżet obywatelski (mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z konsultacji społecznych dotyczących tzw. budżetu obywatelskiego miasta Radomia w latach 2014–2020

Zakres tematyczny zwycięskich projektów

Zakres tematyczny zwycięskich projektów jest różnorodny i możemy podzielić go na następujące kategorie:

Inwestycje rekreacyjno-sportowe:

- boiska,
- sale gimnastyczne,
- siłownie / fitness parki,
- place zabaw,
- parklety,
- lodowisko,
- zajęcia nordic walking i zajęcia na basenie.

Inwestycje transportowo-drogowe:

- ścieżki rowerowe i ciągi piesze,
- zatoczki parkingowe i parkingi,
- chodniki,
- sygnalizacje świetlne,
- oświetlenie ulic,
- wyświetlacze LED na przystankach,
- zakup busów dla przewozu niepełnosprawnych osób,
- usprawnienie dróg dla rowerów – wydzielenie pasów do jazdy rowerami.

Inwestycje w środowisko i ekologię:

- tereny zielone,

- opryski od komarów i kleszczy,
- termoizolacja,
- sortowanie żywności,
- butelkomaty.

Inwestycje kulturalne:

- sceny letnie,
- kuźnia talentów,
- spotkania i warsztaty literackie,
- spotkania ze znanymi ludźmi,

Inwestycje historyczne i zabytki:

- pomniki,
- spotkania i warsztaty,
- muzeum mobilne,
- obiekty historyczne,
- wydawnictwa,
- iluminacja obiektów zabytkowych.

Inwestycje w zdrowie:

- szczepienia,
- spotkania informacyjno-szkoleniowe: opieka psychiatryczna, choroby nowotworowe,
- warsztaty i nauka pierwszej pomocy,
- zakup ambulansu, łóżka dla rodzica.

Inwestycje w naukę:

- zakup książek do bibliotek,
- nauka wzorców i zachowań,
- inwestycja w łącznik w szkole,
- budowa i doposażenie astro bazy.

Inwestycje w małą architekturę i rewitalizację:

- ławki, kosze, gazony,
- iluminacje,
- elewacje.

Inne:

- bezdomność zwierząt.

Najwięcej, bo aż 33,3 % (48 projektów) to projekty skierowane na inwestycje rekreacyjno-sportowe. Dotyczą one budowy boisk sportowych, zlokalizowanych przy szkołach, siłowni na wolnym powietrzu np. w parkach osiedlowych, placów zabaw dla dzieci, lodowisk, ale też zajęć propagujących czynne spędzanie wolnego czasu – nordic walking i zajęcia fitness w wodzie. Istotnym projektem dla mieszkańców była budowa całorocznego lodowiska, pierwszej takiej inwestycji w Radomiu. Duży odsetek (16,7%) stanowią inwestycje drogowe – budowa ścieżek rowerowych i ciągów pieszych, zatoczek parkingowych i parkingów, remonty chodników, montaż oświetlenia i sygnalizacji świetlnych etc. Budowa ścieżek rowerowych to dążenie do realizacji kompleksowej

i spójnej sieci dróg dla rowerów oraz odciążenie ulic od ruchu samochodowego i poprawa jakości powietrza. Pozostałe inwestycje: w kulturę, środowisko, ekologię, zdrowie, historię i zabytki etc. stanowią w przybliżeniu po ok. 8,3% na każdą z dziedzin. Inwestycje kulturalne skupiają się na organizacji spotkań i warsztatów literackich, spotkań ze znanymi ludźmi, organizacji koncertów.

Już od pierwszej edycji budżetu obywatelskiego miasta Radomia wśród projektów zgłoszonych do realizacji były projekty propagujące inwestycje w zdrowie. I tak w 2014 r. dzięki projektowi „Szczepienie dziewcząt i kobiet przeciwko rakowi szyjki macicy”, przeprowadzono akcję bezpłatnych szczepień przeciwko HPV. Co roku w Polsce z powodu raka szyjki macicy umiera około 1,8 tys. kobiet. Najsukuteczniejszą metodą zapobiegania tej groźnej chorobie są właśnie szczepienia. Kolejne lata w zakresie ochrony i promocji zdrowia dla mieszkańców to – kampanie informacyjno-pomocowe „Rakowi wspak”, zrealizowane w latach 2017 i 2020, czy „Wczesne wykrywanie cukrzycy typu 2” (2020). Cukrzyca typu 2 przebiega łagodniej niż cukrzyca typu 1 i często bezobjawowo, co jest przyczyną późnego zdiagnozowania choroby, kiedy już pacjent cierpi na powikłania chorobowe.

Do najciekawszych projektów, zdaniem głoszących mieszkańców Radomia, zaliczono „Wyeksponowanie najcenniejszego zabytku miasta Radomia przez iluminację”. Podświetlona została elewacja piętnastowiecznego zabytku, klasztoru ojców Bernardynów. Dzięki iluminacji można dostrzec wiele ciekawych architektonicznych detali, które trudno było zauważyć przy świetle dziennym¹⁵.

Kolejny projekt poświęcony jest historii okresu wojennego – Remont pomnika „Mogiła zbiorowa” i „Mogiła indywidualna” to projekt zrealizowany na cmentarzu komunalnym w Radomiu¹⁶.

„Astro-Baza” obserwatorium astronomiczne + mini planetarium – projekt ogólnomiejski, dzięki któremu dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, młodzież szkół średnich i wyższych, ale też dorośli mogą uczestniczyć w prelekcjach z zakresu astronomii i obserwacjach nieba¹⁷.

W 2020 r. aż pięć projektów spośród 33 wygranych, a w 2021 – dwa – skierowanych było na potrzeby zwierząt. Świadczy to o wrażliwości mieszkańców Radomia na krzywdę i bezdomność zwierząt. Wygrane projekty: „Domki dla bezdomnych kotów”, „Darmowa kastracja i sterylizacja psów i kotów”, „Wodopoje dla zwierząt”, „Ośrodek leczenia i ochrony dzikich zwierząt”, „Stop bezdomności zwierząt”, „Radomianie dla Schroniska dla bezdomnych zwierząt – ocieplenie, zabezpieczenie i przygotowanie na zimę bokosów dla bezdomnych zwierząt”, „Domki dla przydatnych zwierząt”, świadczą o tym, że mieszkańcy Radomia nie są obojętni na los 'braci mniejszych'¹⁸ (załącznik 10).

¹⁵ Projekt wskazany do realizacji, tzw. Budżet Obywatelski Miasta Radomia na 2017 rok.

¹⁶ Projekt wskazany do realizacji, tzw. Budżet Obywatelski Miasta Radomia na 2019 rok.

¹⁷ Projekt wskazany do realizacji, tzw. Budżet Obywatelski Miasta Radomia na 2015 rok.

¹⁸ Projektu wskazane do realizacji tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na lata 2020 i 2021.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Zaangażowanie obywateli w kształtowanie budżetu obywatelskiego, który stanowi relatywnie nowy instrument konsultacji społecznych systematycznie wzrasta. Jak ukazano na przedstawionych rycinach mieszkańcy, którzy mogli zaobserwować wdrożone do praktyki działania kontynuują swoje zainteresowanie tą formą partycypacji. Jednakże należy zwrócić uwagę, że w stosunku do liczby ludności zaangażowanie obywatelskie w Radomiu jest na poziomie niespełna 10% i jest podobne jak w skali kraju.
2. Sposób przeprowadzenia konsultacji projektów budżetowych wskazuje na konieczność utrzymywania jego hybrydowych form. Co prawda wzrasta zainteresowanie konsultacjami prowadzonymi drogą elektroniczną, to jednak tradycyjna forma ciągle cieszy się dużym uznaniem. Sprowadzenie konsultacji i ich promocji do nowych mediów wykluczyłoby z uczestnictwa znaczną część obywateli, zwłaszcza seniorów.
3. Dynamika środków przekazywanych na tę inicjatywę nieznacznie wzrasta. Jednakże wzrost ten nie rekompensuje kosztów prowadzonych działań. Istnieje więc niebezpieczeństwo, że realny udział inicjatyw obywatelskich przy utrzymaniu dotychczasowego poziomu ich finansowania będzie systematycznie spadał.
4. Wysuwane w kolejnych budżetach projekty ukazują głębokie aksjologiczne zakorzenienie aktywnych społecznie obywateli. Świadczy o tym dominacja projektów ogólnomiejskich przewyżających dzielnicowe partykularyzmy.
5. Prezentowana skala potrzeb wskazuje na troskę obywateli o najistotniejsze współcześnie potrzeby takie jak: ochrona zdrowia, ekologia, w tym troska o dobrostan porzuconych i niebezpiecznych zwierząt, edukacja oraz warunki bezpieczeństwa i aktywizacji w wolnym czasie.
6. Mieszkańcy przejawiają także troskę, a zarazem dumę z dziedzictwa kulturowego miasta. Proponowane i przyjęte do realizacji projekty służą rozwojowi kultury i umacniają tożsamość lokalną.
7. Nie sprawdziły się przewidywania sceptyków, że ta forma zaangażowania wpłynie na rozwój partykularyzmów lokalnych i pojawiające się na tym tle konflikty. Wybory przyjętych do realizacji projektów nie dotyczą wyłącznie infrastruktury i jej niedostatków, lecz wskazują na dominację potrzeb wyższego rzędu i rozwijanie kultury wielkomiejskiej.

Zakończenie

Istotną cechą różnych form partycypacji społecznej jest zainteresowanie obywatela sprawami wspólnoty, która go otacza i w której żyje. Aktywność obywateli może się przejawiać w różnych formach: w postaci wolontariatu, działalności w organizacjach społecznych lub poprzez zaangażowanie w zarządzanie sprawami wspólnymi.

Budżet obywatelski to proces, w którym mieszkańcy nie tylko decydują o przeznaczeniu części budżetu miasta Radomia. To proces, dzięki któremu mogą przede wszystkim bezpośrednio oddziaływać na miasto realizując potrzeby swoich lokalnych społeczności. Mieszkańcy najlepiej znają swoje potrzeby, a budżet obywatelski jest narzędziem służącym ich zaspokajaniu. Narzędziem, które wspiera budowanie lokalnego kapitału społecznego i poszukiwanie innowacji społecznych.

Najważniejszym elementem budżetu obywatelskiego jest czynny udział w procesie mieszkańców, którzy swoją aktywnością i doświadczeniem tworzą wspólny interes oraz kompromis społeczności lokalnych poprzez kreowanie lokalnych liderów oraz budowanie tożsamości lokalnej.

Jego zasadniczym celem jest większe otwarcie na głos samych mieszkańców, poprzez włączenie ich do dyskusji na temat priorytetów społeczności lokalnej z perspektywy jej wspólnego dobra. Cel ten ma prowadzić do aktywnego zaangażowania się w proces opracowania budżetu obywatelskiego oraz do efektywnego wydawania wspólnych środków z lokalnego budżetu i budowania więzi w lokalnej społeczności.

Budżet obywatelski jest znakomitym narzędziem edukacji o samorządności, jest elementem konkretnej filozofii funkcjonowania samorządu jako wspólnoty władz i mieszkańców danej jednostki terytorialnej, współdziałających na rzecz jej rozwoju.

Przykład miasta Radomia wskazuje, że budżet obywatelski wspomaga, uzupełnia, a niejednokrotnie zastępuje lub zwiększa skuteczność działania administracji publicznej. Przeprowadzone analizy mogą być wskazówką przy doskonaleniu realizacji budżetu Mazowsza.

Literatura

Gagacka M., 2016, *Standaryzacja współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi* [w:] K. Głębicka, P. Śwital (red.), *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym – aspekty prawne, ekonomiczne, społeczne*, Instytut Naukowo-Wydawniczy „Spatium” Sp. z o.o., Radom, s. 225–244.

Hausner J., 2008, *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.

Izdebski H., 2001, *Samorząd terytorialny. Podstawy rozwoju i działalności*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa.

Kłębowski W., 2014, *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, Instytut Obywatelski, Warszawa.

Kraszewski D., Mojkowski K., 2014, *Budżet obywatelski w Polsce*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa.

Smarż J., 2016, *Znaczenie konsultacji jako formy partycypacji społecznej* [w:] K. Głębicka, P. Śwital (red.), *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym – aspekty prawne, ekonomiczne, społeczne*, Instytut Naukowo-Wydawniczy „Spatium” Sp. z o.o., Radom, s. 213–214.

Wampler B., 2007, *A Guide to participatory budgeting* [w:] A. Shah (red.), *Participatory Budgeting*, World Bank, Washington, D.C.

World Bank, 2015, *Empowerment Case Studies: Participatory Budgeting in Brazil*, Worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/14657_Particip-Bdg-Brazil-web.pdf [dostęp: 28.02. 2022].

Inne dokumenty

Uchwała nr XII/128/2019 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2020.

Uchwała nr XXXIV/300/2020 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 27 stycznia 2020 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2021.

Zarządzenie nr 3541/2013 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 7 marca 2013 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2014 rok.

Zarządzenie nr 4677/2014 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 21 stycznia 2014 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2015 rok.

Zarządzenie nr 77/2015 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 7 stycznia 2015 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2016 rok.

Zarządzenie nr 1026/2016 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 5 stycznia 2016 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2017 rok.

Zarządzenie nr 840/2016 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 13 grudnia 2016 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2018 rok.

Zarządzenie nr 229/2019 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 8 lutego 2019 roku, w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na 2020 rok.

Sprawozdania

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2014.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2015.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2016.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2017.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2018.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących tzw. Budżetu Obywatelskiego Miasta Radomia na rok 2019.

Załącznik 1

Obszary wyznaczone na potrzeby realizacji budżetu obywatelskiego	
Obszar 0	OGÓLNOMIEJSKI – Miasto Radom
Obszar I	Śródmieście, Planty, Dzielnica Przydworcowa, XV-lecie (część wschodnia do ul. Chrobrego)
Obszar II	Ustronie, Prędocinek, Młodzianów, Godów, Malczew, Nowiny Malczewskie, Idalin, Janiszpol
Obszar III	Południe, Żakowice, Potkanów, Krychnowice, Jeżowa Wola, Pruszków, Wośniki, Halinów, Borki, Zamłynie, Kozia Góra, Kierzków, Kończyce
Obszar IV	Gołębiów II, Gołębiów Wójtostwo, Brzustówka, Akademickie, Michałów, XV-lecie (zachodnia część do ul. Chrobrego), Józefów, Obozisko, Koniówka, Kaptur, Stare Miasto, Wacyn, Młynek Janiszewski, Wólka Klwatecka, Firlej, Wincentów, Wielogóra, Huta Józefowska
Obszar V	Glinice, Dzierzków, Długojów, Malenice, Sadków, Nad Potokiem, Gołębiów I, Gołębiów, Stara Wola Gołębiowska, Rajec Szlachecki, Rajec Poduchowny
Obszar instytucjonalny	Miasto Radom

Załącznik 2

Budżet obywatelski 2014 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	By nie rosła góra śmieci – Radomska Giełda Rolna
2	Usprawnienie ruchu rowerowego w Radomiu
3	Szczepienie dziewcząt i kobiet przeciwko rakowi szyjki macicy
OBSZAR I	
4	Obiekt w miejscu o wartościach historycznych, społecznych „Leśniczówka” – wizytówką Miasta Radomia
OBSZAR II	
5	Budowa boiska szkolnego i bieżni 60 m, 3 torowej przy PSP Nr 4 w Radomiu
OBSZAR III	
6	Zamontowanie urządzeń outdoor fitness w parku na osiedlu Południe
7	Modernizacja terenu do celów rekreacyjno – sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych ul. Wolanowska 75 – Bloki socjalne
8	Budowa boiska piłkarskiego o nawierzchni z trawy syntetycznej przy PG Nr 12 – ul. Krucza 2/10
OBSZAR IV	
9	Przyjazne miejsce – ul. Królowej Jadwigi 15
10	Budowa boiska – II LO im. M. Konopnickiej
OBSZAR V	
11	Budowa boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni syntetycznej przy PG Nr 10 ul. Długojowska 6

Załącznik 3

Budżet obywatelski 2015 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	ASTRO-BAZA – obserwatorium astronomiczne + mini planetarium
OBSZAR I	
2	Chcemy Orlika dla Kopernika – budowa boiska wielofunkcyjnego wraz z bieżnią 2 torową oraz częścią do skoków w dal
3	Zmiany w otoczeniu i wyeksponowanie Mauzoleum płk. Dionizego Czachowskiego Opracowanie nowych wydawnictw
OBSZAR II	
4	Ścieżka rowerowa
5	Boisko treningowe do piłki nożnej z trawy syntetycznej o wym. 30x60m przy ZSO nr 4 z oddziałami sportowymi im. Polskich Olimpijczyków ul. Osiedlowa 36 w Radomiu
OBSZAR III	
6	Remont parku na osiedlu Południe wraz z remontem placu zabaw
7	Budowa łącznika PSP nr 26
8	Remont drogi dojazdowej do budynku PSP nr 26
OBSZAR IV	
9	Remont chodnika oraz zatoczek parkingowych przy ul. Królowej Jadwigi
10	Modernizacja terenu do celów rekreacyjno-sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych
11	Zielone tereny przy ul. Sempołowskiej
12	Bezpieczny plac zabaw dla dzieci pomiędzy blokami Chrobrego 52 i Górnicza 7
13	Budowa sygnalizacji przy przejściu dla pieszych na skrzyżowaniu Warszawska/Janiszewska
OBSZAR V	
14	Modernizacja boiska: do piłki nożnej na boisko o nawierzchni z trawy syntetycznej, asfaltowego na wielofunkcyjne o nawierzchni poliuretanowej, bieżni na bieżnię z nawierzchnią tartanową i skoczni przy PSP nr 20 w Radomiu ul. Malenicka 29
15	Termomodernizacja budynku Publicznego Przedszkola nr 7 w Radomiu

Załącznik 4

Budżet obywatelski 2016 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	Dobry Dom – miejsce troski o psychikę człowieka
2	Ambulans dla radomian
3	Opryski parków w mieście przeciw komarom i kleszczom

Budżet obywatelski 2016 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR I	
4	Boisko dla Publicznej Szkoły Podstawowej nr 13
5	Modernizacja terenu na Plantach do celów rekreacyjno-sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych
OBSZAR II	
6	Ścieżki rowerowe na Ustroniu – budowa ścieżki rowerowej na ul. Grzecznarowskiego
7	Nowe książki dla bibliotek – powiększenie księgozbiorów filii nr 14 i 15
8	Sprawne dzieci – zdrowe dzieci – strefa aktywności ruchowej i wypoczynku przy PSP nr 4 w Radomiu
OBSZAR III	
9	Boisko wielofunkcyjne wraz z bieżnią na osiedlu Woźniki
10	Nowe książki dla bibliotek – powiększenie księgozbiorów filii nr 9, 12 oraz 16
11	Pieszko i bezpiecznie – budowa chodników od ul. Łowickiej do ul. Obrońców
12	Doposażenie i ogrodzenie oraz zmiana lokalizacji istniejącego placu zabaw na terenie osiedla Potkanów przy ul. Odlewniczej 2
OBSZAR IV	
13	Zagospodarowanie zielonych obiektów przyszkolnych II LO im. M. Konopnickiej
14	Kontynuacja budowy i powiększenie Parku Gołębiów – siłownia fitness, nowe nasadzenia, ławki oraz ścieżki piesze i rowerowe
15	Adaptacja pomieszczenia mieszczącego się w budynku PSP 29 w Radomiu na ogólnodostępny kompleks rekreacyjno-edukacyjny dla społeczności lokalnej dzielnic: Kaptur, Zamłyńce, Wacyn
16	Nowe książki dla bibliotek – powiększenie księgozbiorów filii nr 3, 4
17	Siłownia zewnętrzna ul. Mroza
OBSZAR V	
18	Budowa ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż ul. Energetyków, pomiędzy ul. Stara i Nowa Wola Gołębiowska
19	Nowe książki dla bibliotek – powiększenie księgozbiorów filii nr 1, 2
20	Siłownia pod gołym niebem na os. Gołębiów I

Załącznik 5

Budżet obywatelski 2017 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	Pierwsza pomoc dla każdego
2	Kuźnia talentów – warsztaty literacko-teatralne
3	Mobilne muzeum rowerów zabytkowych
4	Parkingi – nowe miejsca postojowe w Radomiu
5	Opryski parków w mieście przeciw komarom i kleszczom
6	Rakowi na wspak. Kampania informacyjno-pomocowa
7	Radomskie rowery transportowe – zdrowie i ekologia

Budżet obywatelski 2017 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR I	
8	Rewitalizacja terenu – remont placu, placu zabaw, budowa miejsc parkingowych, wymiana oświetlenia
9	Truchtem po zdrowie – otwarte zajęcia z nordic walking
10	Wyeksponowanie najcenniejszego zabytku miasta Radomia przez jego iluminację
11	Bezpieczny chodnik i ścieżka rowerowa do dworca
OBSZAR II	
12	Remont sali gimnastycznej w Publicznej Szkole Podstawowej nr 9 w Radomiu
13	Rozbudowa siłowni na powietrzu oraz placu zabaw w parku Ustronie
OBSZAR III	
14	Budowa oświetlenia na ul. Skrajnej
15	Radosny mini plac zabaw
16	Fitness Park przy PSP nr 23
17	Laboratorium kosmosu
18	Jaśniej do domu
19	Poprawa komunikacji na osiedlu Południe
OBSZAR IV	
20	Utworzenie Klubu Inicjatyw Międzypokoleniowych
21	Ścieżki rowerowe na Obozisku, Wacynie, Michałowie
22	Tereny zielone na osiedlu Gołębiów II
OBSZAR V	
23	Budowa skoczni do skoku w dal przy PSP nr 20 w Radomiu
24	Ścieżki rowerowe na Gołębiowie i Glinicach
25	Kulturalne spotkania nad Potokiem

Załącznik 6

Budżet obywatelski 2018 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	Oparyski parków w mieście przeciw komarom i kleszczom
2	Przewóz osób niepełnosprawnych dorosłych na WTZ i ŚDS
3	Ambulans dla Radomia II
4	Retropedia dla Radomia
OBSZAR I	
5	Sport dla wszystkich, remont Sali gimnastycznej
6	Akademia Radomiaka – gry i kibicujemy z klasą!

Budżet obywatelski 2018 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
7	Piękniejsze Śródmieście – symbole naszego miasta w formie małej architektury
OBSZAR II	
8	Budowa lodowiska całorocznego
9	Uzupełnienie małej architektury (ławki, kosze na śmieci) w okolicach drogi dla rowerów przy zbiorniku
OBSZAR III	
10	Budowa boiska wielofunkcyjnego dla uczniów PSP 25 w Radomiu oraz lokalnej społeczności
11	Siłownia na wolnym powietrzu
12	Nowe urządzenia do ćwiczeń w parku Południe (Street Work out)
OBSZAR IV	
13	Modernizacja placu zabaw i boiska na terenie Ogródka Jordanowskiego
14	Parklety – Mobilne Skwery dla Radomia – Akademickie
15	Wykonanie chodników oraz zagospodarowanie terenów zielonych
OBSZAR V	
16	Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół Elektronicznych
17	Remont Parku im. J. Różika na Glinicach (ul. Kwiatkowskiego)
18	Siłownia zewnętrzna w parku im. J. Różika na Glinicach (ul. Kwiatkowskiego)

Załącznik 7

Budżet obywatelski 2019 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR 0	
1	Remont pomnika „Mogiła zbiorowa” i „Mogiła indywidualna”
2	Spotkania z bohaterem – Mieszkańcy miasta poznają historię pierwszego partyzanta II wojny światowej
3	Kuźnia talentów – warsztaty literacko-teatralne – kontynuacja
4	Truchtem po zdrowie – otwarte zajęcia z nordic walking – kontynuacja
5	Łóżko dla rodzica
OBSZAR I	
6	Plac zabaw i siłownia pod chmurką
7	Podwórko rekreacyjno-sportowe – przyjazne mieszkańcom
8	Poprawa estetyki w przestrzeni publicznej na ul. Skłodowskiej
OBSZAR II	
9	Plac zabaw do ćwiczeń – Street Work out przy PSP nr 9 na Ustroniu
10	Nowe Boisko to dla Nas wszystko! Budowa na Godowie boiska piłkarsko-rekreacyjnego
11	Scena letnia – koncerty w parku Ustronie

Budżet obywatelski 2019 – zwycięskie projekty	
Lp.	Tytuł
OBSZAR III	
12	Parking nad zalewem Borki
13	Sportowy Potkanów. Siłownia i Street Work out
14	Scena letnia – koncerty w parku Południe
OBSZAR IV	
15	Poznajemy potrawy i obyczaje innych regionów
16	Uczcijmy legendy Radomiaka
17	Kuźnia Artystyczna dostępna dla każdego
18	Iluminacja mostu zakochanych w Starym Ogrodzie
19	Scena Letnia – koncerty w parku Gołębiów
OBSZAR V	
20	Wesołe dzieciństwo – nowy plac zabaw dla Przedszkola nr 17
21	Ścieżka rowerowa na Glinicach
OBSZAR INSTYTUCJONALNY	
22	Nowa sala dla Hubala

Załącznik 8

Budżet obywatelski 2020 – zwycięskie projekty		
Lp.	OBSZAR	Tytuł
Kategoria do 50 tysięcy zł		
1	0	Domki dla bezdomnych kotów
2	0	Radom atrakcyjny turystycznie
3	0	Truchtem po zdrowie – kontynuacja z nordic walking
4	0	Bezpiecznie za kierownicą – ogólnodostępne alkomaty miejskie
5	I	Piękne XV-lecie – rewitalizacja i ożywienie terenów zielonych
6	IV	Poprawa bezpieczeństwa pieszych poprzez wykonanie przejścia dla pieszych
7	0	Wczesne wykrywanie cukrzycy typu 2
8	0	Bezpłatne zajęcia Aqua aerobik dla seniorów
9	I	Brama getta w Radomiu – upamiętnienie
10	IV	Grill miejski nad rzeką Mleczną – Skwer przy ul. Rybnej
11	0	Akademia bezpiecznej jazdy – CoZaJazda!
12	III	Scena letnia – koncerty w parku Południe
13	0	Radom chudnie zdrowo
14	0	Postaw na prawidłowy rozwój najmłodszych radomian

Budżet obywatelski 2020 – zwycięskie projekty		
Lp.	OBSZAR	Tytuł
15	IV	Scena letnia – koncerty w parku Gołębiów
16	0	Zdrowy start w przyszłość – zajęcia z dietetykiem w przedszkolach
Kategoria do 400 tysięcy zł		
17	0	Butelkomaty dla Radomia
18	0	Przewóz osób niepełnosprawnych dorosłych na WTZ i ŚDS finansowanie transportu
19	0	Wodopoje dla zwierząt
20	0	Stop bezdomności zwierząt
21	0	Wielki koncert na Wielki Jubileusz, 40 lat radomskiego Amfiteatru
22	0	Rakowi na wspak
23	0	Antysmogowe łąki kwietne w Radomiu
24	I	Podwórko pełne dziecięcej radości
25	IV	Ścieżka rowerowa na Józefowie
26	0	Nasi przyjaciele – darmowa kastracja i sterylizacja psów i kotów
27	I	Teatr na Fontannach
28	IV	Stop bazgrołom
Kategoria powyżej 400 tysięcy zł		
29	0	Zakup ambulansu wraz z wyposażeniem dla noworodków
30	0	Zakup dodatkowych, nowych łóżek dla pacjentów oddziałów szpitala miejskiego przy ul.Tochtermana
31	0	Ośrodek leczenia i ochrony dzikich zwierząt
INSTYTUCJONALNY		
32		Boisko wielofunkcyjne przy PSP Nr 17
33		Bezpieczny i przyjazny Ogródek Jordanowski

Załącznik 9

Budżet obywatelski 2021 – zwycięskie projekty		
Lp.	OBSZAR	Tytuł
Kategoria do 50 tysięcy zł		
1	0	Radomianie dla Schroniska dla bezdomnych zwierząt – ocieplenie, zabezpieczenie i przygotowanie na zimę boksów dla bezdomnych zwierząt
2	0	Trampoliny gruntowe w radomskich parkach
3	0	Domki dla pożytecznych zwierząt
4	0	Kosze na zakrętki plastikowe
5	0	Taniec jako forma aktywizacji 55+
6	0	Nocne harce – Radom ożywa nocą!

Budżet obywatelski 2021 – zwycięskie projekty		
Lp.	OBSZAR	Tytuł
7	0	Fotopułapki
8	0	Radom atrakcyjny turystycznie – aplikacja do zwiedzania
9	0	Biblioteczki plenerowe w centrum miasta
10	0	Obrazy Jacka Malczewskiego w rozmiarze XXL – nowy szlak murali
11	0	Rowerem do szkoły, rowerem do pracy – ekologicznie i zdrowo zdobywaj nagrody
12	III	Remont skweru na Borkach
13	I	„Cieszymy się wiosną” – dywan tulipanowy na skwerze za pomnikiem Jana Kochanowskiego
14	I	Zielony przystanek
15	V	Wymiana oświetlenia na przejściach dla pieszych na ul. Paderewskiego
16	I	Darmowe picie na Bulwarach nad Mleczną – system poidel
17	0	Pasy 3D w Radomiu
18	0	CoZaJazda! – Akademia Bezpiecznej Turystyki Rowerowej
19	I	Mała architektura w centrum Radomia
20	IV/V	Ścieżki krawężników
21	I	Drogowskazy turystyczne
22	III	Przystanek na każdą pogodę
23	0	Truchtem po zdrowie – otwarte zajęcia – kontynuacja
24	0	Dziecięca mapa Radomia
25	0	Zakup nowych ozdób świątecznych
26	0	Mapa turystyczna Radomia XXL
27	III	Doposażenie placu zabaw na Borkach MOSiR koło zalewu o urządzenie „wioślarz”
28	0	Uroda miasta Radomia i jego przemiany na przestrzeni 60 lat istnienia Radomskiego Towarzystwa Fotograficznego
29	II	Biblioteka plenerowa
30	IV	Festiwal Ogrodów
31	0	Tropem tajemnic – Gra miejska z Deskurami w tle
32	I	Magiczny Fotoplastykon – historie Radomia zatrzymane w fotografii
33	0	Animacje na trawce
34	0	Ławki literackie
35	0	W cieniu starszych – drzewne przedszkole
36	0	Zamłyniaki nakręcają z sąsiedztwa dzieciaki
37	0	Postaw na prawidłowy rozwój najmłodszych radomian
38	IV	Targi Sztuki w parku
39	0	Spotkania z nauką – poznać i rozumieć świat
40	I	Renowacja chodnika przed budynkiem, siedzibą gestapo podczas II wojny światowej oraz siedzibą UB po II wojnie światowej

Budżet obywatelski 2021 – zwycięskie projekty		
Lp.	OBSZAR	Tytuł
41	0	Fotoplastykon z fotografiami dawnego Radomia
Kategoria do 400 tysięcy zł		
42	III	Remont parku Południe – wymiana malej architektury (ławki, kosze na śmieci, instalacja leżaków)
43	I	Ścieżka rowerowa na ul. Limanowskiego etap I
44	0	Miasto bez komarów – jerzyki kontra komary
44	I	Ścieżka rowerowa na Prażmowskiego
Kategoria powyżej 400 tysięcy zł		
45	IV	Ścieżka rowerowa na Józefowie etap II
INSTYTUCJONALNY		
46	II	Remont dużej i malej sali gimnastycznej oraz zaplecza sportowego w PSP Nr 4 w Radomiu
47	III	Czas dzieciństwa – budowa placu zabaw przy PSP Nr 17
48	I	Muzyka Miasta
49	IV	„Michałów na sportowo” – boisko wielofunkcyjne dla dzieci i dorosłych na Michałowie
50	I	„Filmowe poranki dla najmłodszych” – program wychowawczo-edukacyjny dla najmłodszych i ich rodzin w Młodzieżowym Centrum Filmowym ZSB w Radomiu
51	I	„Uwaga! Internet. Bezpiecznie i przyjaźnie” – cykl warsztatów dla uczniów szkół podstawowych w Młodzieżowym Centrum Filmowym ZSB w Radomiu
52	I	Kierujemy się dobrymi motywami. Jak to wykorzystać na maturze i w życiu? – program wychowawczo-edukacyjny dla uczniów szkół ponadpodstawowych w Młodzieżowym Centrum Filmowym ZSB w Radomiu

Załącznik 10

Tabela 1. Projekty złożone w ramach budżetu obywatelskiego – ogółem i pozytywnie zaopiniowane

Rok	Liczba złożonych projektów ogółem	Pozytywnie zaopiniowano i poddano pod głosowanie
2014	279	125
2015	143	89
2016	190	91
2017	252	117
2018	357	185
2019	404	204
2020	306	153

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020

Tabela 2. Projekty pozytywnie zaopiniowane i projekty zwycięskie

Rok	Pozytywnie zaopiniowano i poddano pod głosowanie	Zwycięskie projekty do realizacji
2014	125	11
2015	89	15
2016	91	20
2017	117	25
2018	185	18
2019	204	22
2020	153	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020

Tabela 3. Mieszkańcy głosujący na projekty złożone w ramach budżetu obywatelskiego

Rok	Liczba głosujących ogółem
2014	8 350
2015	16 389
2016	b.d.
2017	11 163
2018	12 206
2019	12 473
2020	15 266

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020

Tabela 4. Mieszkańcy głosujący na projekty złożone w ramach budżetu obywatelskiego – tradycyjnie na kartach i przez Internet

Rok	Głosujący tradycyjnie	Głosujący przez Internet	Głosujący tradycyjnie	Głosujący przez Internet
2014	7 897	453	94,6%	5,4%
2015	13 777	2 612	84,1%	15,9%
2016	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2017	6 651	4 512	59,6%	40,4%
2018	7 488	4 718	61,3%	38,7%
2019	9 394	3 079	75,3%	24,7%
2020	3 930	11 336	25,7%	74,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020

Tabela 5. Środki finansowe przeznaczone przez samorząd miasta Radomia na projekty w ramach budżetu obywatelskiego w poszczególnych latach 2014–2020

Rok	Środki na Budżet Obywatelski (mln zł)
2014	3,0
2015	4,2
2016	4,8
2017	4,8
2018	4,8
2019	4,8
2020	5,8
2021	6,2 ¹⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu obywatelskiego w latach 2014–2020 i w roku 2021 – strony internetowe

¹⁹ Brak sprawozdania za rok 2021.

Social activity in shaping the participatory budget

ABSTRACT

In civil society, self-government as a form of social organization occupies one of the central positions. The condition for the implementation of the development mission of self-government is the participation of citizens and their co-responsibility for the shape of local social life.

Recently, the participatory budget has become an increasingly popular form of participation. Its goal is to directly involve residents in the decision-making process regarding the choice of the selection of public tasks within the designated pool of funds and to assume partial responsibility.

The purpose of the presented analysis is to show the dynamics of citizen involvement in consultations on the formation of that part of the city budget on local tasks falling within the competence of local government, which is the civic budget.

The adopted research hypothesis assumes that the participatory budget is an increasingly popular form of consultation, because in its formula it gives residents a sense of empowerment and subjectivity in expressing their opinions and preferences.

The empirical basis for the analysis are reports on the implementation of the participatory budget of the city of Radom since its inception, and literature on the subject.

The participatory budget is an excellent tool for education on self-governance – it is an element of a specific philosophy of functioning of local government – as a community of authorities and residents of a given territorial unit, cooperating for the benefit of its development.

The example of the city of Radom indicates that the participatory budget supports, complements and often replaces or increases the effectiveness of public administration. Conducted analysis can be a guideline for improvement of budget implementation in Mazovia.

Key words: civil society, participation, self-governance, participatory budget

Małgorzata Dąbrowska

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Oddział Terenowy w Radomiu /

Mazovian Office for Regional Planning in Warsaw, Branch Office in Radom

e-mail: mdabrowska@mbpr.pl